

проведення, закріплював поняття й статус генетичних даних людини, умови та порядок їх отримання, зберігання й використання, а також відносив військовослужбовців, військовозобов'язаних і призовників до тієї категорії осіб, яка підлягає першочерговій геномній (генетичній) реєстрації в обов'язковому порядку. При цьому, створення державної автоматизованої інформаційно-пошукової системи дозволить удосконалити міжнародне співробітництво щодо обміну геномною інформацією з іншими країнами та міжнародними організаціями.

Список використаних джерел

1. ООН уточнила кількість загиблих і поранених на Донбасі, 3 вересня 2020 року. URL: <https://ua-news.liga.net/politics/news/oon-utochnila-kilkist-zagiblih-i-poranenih-na-donbasi>.

2. Шимків Наталія. «Двері в хату не закриваю, раптом він вночі прийде». Як в Україні (не) шукають зниклих безвісти на Донбасі, 8 липня 2020 року. URL: https://lb.ua/society/2020/07/08/461435_dveri_hatu_zakrivayu_raptom_vin.html.

3. Про державну реєстрацію геномної інформації людини: проект Закону України, від 26.10.2020 реєстр. № 4265. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70249.

4. Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо генетичної ідентифікації військовослужбовців: постанова Верховної Ради України, від 12.07.2016 № 1453-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1453-19>.

Крижна Валентина Володимирівна,
старший науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем протидії злочинності
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук, старший
науковий співробітник;
Базюк Віталій Сергійович,
курсант 3-го курсу ННІ № 1 Національної
академії внутрішніх справ

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Торгівля людьми як одне з найбільш ганебних явищ сучасності стало глобальною проблемою для мільйонів людей усього світу. За оцінками експертів – це сучасна форма рабства, порушення прав людини, злочин не тільки проти життя та здоров'я особи, але й проти держави. Нажаль, у сучасному світі торгівля людьми стала найприбутковішою сферою діяльності організованої злочинності.

При розслідуванні торгівлі людьми (ч. 3 ст. 149 КК України) для доведення вини підозрюваних, виявлення особи та стану потерпілого, інших обставин злочину суттєве значення має призначення судових

експертиз. Зокрема криміналістичних, у тому числі почеркознавчих по вилученим документам, з метою встановлення виконавців підписів та рукописних текстів, технічних засобів, які використовувалися при складанні завідомо неправдивих документів і т. ін.

Разом з тим, за наявності даних про заподіяння потерпілим під час сексуальної експлуатації або при примушуванні до цього ушкоджень, зараження венеричною хворобою або вірусом імунodefіциту тощо, про звернення останніх у зв'язку з цим до медичних установ необхідно проводити судово-медичні експертизи з метою встановлення характеру і тяжкості заподіяних тілесних ушкоджень, оскільки їх висновки можуть мати суттєве значення для кваліфікації дій злочинців, як за відповідними частинами статті 149 КК України, так і за іншими статтями.

У ряді випадків, за наявності достатніх підстав, для встановлення тяжкості вчиненого злочину і для визначення заподіяної потерпілій особі шкоди, може виникнути необхідність у проведенні судово-психіатричних та судово-психологічних експертиз щодо визначення психічного стану потерпілих.

Під час проведення експертиз необхідно вжити заходів до пошуку додаткових та закріплення наявних доказів, що стосуються не лише фактичних обставин вчинення злочину, але й ступеню обізнаності з ним причетних до цього осіб для доведення їх умислу на вчинення злочину, а також перевірити версії про співучасть у злочинній діяльності посадових осіб державних органів, установ та організацій [1].

Аналіз слідчої практики свідчить про те, що не всі сучасні можливості судових експертиз і не весь їхній існуючий спектр використовується при розслідуванні таких злочинів. З метою отримання даних для додаткової кваліфікації за ознаками інших видів злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, можуть бути призначені судово-медичні експертизи для встановлення статевої зрілості потерпілого (ст. 155 КК України), наявності у нього слідів насильницького статевого акту (ст. 152 КК України), тілесних ушкоджень (ст. 127 КК України) та ін.

Крім наведених обов'язкових випадків проведення медичних, психологічних і психіатричних досліджень, відповідні експертизи призначаються при розслідуванні торгівлі людьми й для встановлення інших обставин кримінального правопорушення: правильності сприймання потерпілим обставин, що мають значення у кримінальному провадженні, спроможності давати про них відповідні показання; емоційного стану потерпілого в період, який передував його самогубству; психотравмуючої ситуації для потерпілого; впливу ситуації в сім'ї та виховної поведінки батьків на емоційний стан, психічний розвиток дитини; спричинення страждань (моральної шкоди); індивідуально-психологічних особливостей і психічних захворювань осіб, які проходять у кримінальному провадженні, та ін.

Експертне психологічне дослідження підозрюваного у кримінальних провадженнях про торгівлю людьми, як правило, проводиться в таких взаємопов'язаних напрямках: 1) діагностика стійкої системи мотивів, широти відображення в них існуючих у суспільстві сфер відносин, стійкості провідних спонукань, їхньої ієрархічності, змісту, співвідношення з вимогами суспільства; 2) дослідження характеру, особистісних захисних механізмів, стереотипів поведінки, звичайних способів адаптації до труднощів, особливостей пізнавальної сфери (мислення, уяви, пам'яті, сприйняття, темпів перебігу психічних процесів); 3) установлення індивідуально-рольового статусу підозрюваних у злочинній групі (лідер, підлеглий, ведений тощо) [2].

Крім зазначених, при розслідуванні торгівлі людьми найбільш поширеними є такі різновиди криміналістичних експертиз:

- технічна експертиза документів, за допомогою якої можна встановити спосіб їхнього виготовлення або підроблення (наприклад, заміну фотографії дитини в документі), визначити спосіб унесення в них змін і доповнень (наприклад, дописування в історії хвороби дитини);

- установити зміст виведеного тексту (відновити початковий текст у підробленому паспорті), ототожнити кліше печаток і штампів органів піклування, інших державних установ, установити обладнання, на якому виготовлювався документ тощо;

- почеркознавча експертиза, що встановлює виконавця рукописного тексту, цифрових записів або підписів у різних документах – контрактах, чорнових записах, заявах, документах про всиновлення тощо;

- трасологічна експертиза з метою ідентифікації особи за відбитками пальців рук, цілого за частинами (у разі виявлення при огляді місця події, обшуку, виїмки уламків, обривків, осколків, частин упаковок, матеріалів, що є східними з тими, у яких знаходилися або були виявлені в інших місцях частини певних предметів, речовин);

- портретна експертиза з ототожнення особи за фотографією, відеозаписом (у тому числі за зображенням в Інтернеті). У деяких випадках рекомендується ідентифікувати особу не тільки за ознаками обличчя, а в разі його відсутності на фотографії й за іншими ділянками тіла, що мають родимки, папіломи, рубці, інші дефекти на шкірі;

- експертиза матеріалів, речовин та виробів: наркотичних речовин (установлення класифікаційної належності виявлених речовин); волокнистих матеріалів (наприклад, ідентифікація за волокнами на одязі малолітнього чохла автомобіля, яким його перевозили) та ін. [3].

Кваліфікуюче значення при розслідуванні торгівлі людьми має встановлення форми співучасті злочинців у вчиненні злочину – групою осіб, за попередньою змовою групою осіб, організованою групою, злочинною організацією (ст. 28 КК України). Вирішенню цього завдання

може сприяти дослідження апаратів мобільного зв'язку, електронних записних книжок та інших магнітних носіїв інформації.

Разом з тим, під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій (наприклад, оперативної закупівлі) можуть використовуватися технічні засоби, за допомогою яких фіксуються мовлення та зовнішність злочинців. Для надання цим матеріалам доказового значення необхідно, по-перше, установити технологію отримання відео-звукозапису та відсутність у ньому ознак монтажу.

Отримання зразків для експертизи здійснюється у порядку, передбаченому ст. 245 КПК.

Отже, уміле використання слідчими й оперативними працівниками можливостей судово-медичної експертизи сприяє підвищенню ефективності розслідування торгівлі людьми.

Список використаних джерел

1. Щербаковська К. О. Використання можливостей судових експертиз при розслідуванні торгівлі дітьми / К. О. Щербаковська // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. – Випуск 11. – 2011. – С. 183–189.

2. Весельський В. К. Торгівля людьми в Україні (проблеми розслідування) : [навч. посіб.] / В. К. Весельський, В. В. Пясковський. К. : КНТ, 2007. – 266 с.

3. Виявлення та припинення торгівлі людьми: навчально-методичний посібник / кол. авт.: Ахтирська А.М. та ін. – К.: Конус-Ю, 2009. – 212 с.

Лизогубенко Євген Віталійович,

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;

Никифорчук Вадим Дмитрович,

співробітник Державного бюро розслідувань, кандидат юридичних наук

ОБРОБКА Й ВІДНОВЛЕННЯ ФОТО- ТА ВІДЕОЗОБРАЖЕНЬ У РОЗКРИТТІ Й РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

За статистикою МВС України серед багатьох видів злочинів існують такі, які розкрити дуже складно, а іноді деякі з них і взагалі залишаються нерозкритими. Грабежі на вулицях міста, зґвалтування в темну пору доби, угони автотранспортних засобів, список таких злочинів можна продовжувати довго. Як же встановити злочинця, якщо сама жертва не бачила правопорушника та не може його описати, або встановити свідків злочину не виявилось можливим? Тоді на допомогу приходять новітні технології фіксації правопорушень за допомогою камер відеоспостереження розгорнутих на автошляхах та вулицях українських міст, а також інші відео та фото матеріали